СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 23. Джерзі Сиտі, Н. Дж., пятниця, 5-го лютого 1943. No. 23. Jersey City, N. J., Friday, February 5, 1943. VOL. LI

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ЮНІЇ РОЗПОЧАЛИ АКЦІЮ ЗА ПІДНЕСЕННЯ ЗАРОБІТНИХ ПЛАТЕНЬ

ВАШИНҐТОН. — Президентови предложили провідники Американської Федерації Праці (Вилйем Ґрін) та Конґресу Промислових Організацій (Филип Морей) справу підвишки заробітних платень. Вони ствердили, що не зважаючи на урядову пропаганду проти зросту цін, ті ціни таки пішли вгору, і то далеко вище як 9%, як це подало статистичне бюро. Іде тут про те, щоб змінити ограничення щодо підвишок, яке поставила Рада Воєнної Праці, а через які можна підвищити платні тільки на 15% тої платні, що була в січні 1941 року. Майнерська Юнія домагається тепер денної підвишки в сумі $2, чи того, щоб власники копалень платили денно $900,000 більще для 450,000 майнерів в копальнях мягкого вугля. Теперішний контракт Обєднаної Майнерської Юнії з власниками копалень вигасає з днем 1. квітня. Того самого будуть правдоподібно домагатись теж і майнери, що працюють в копальнях твердого вугля.

ПРОГИБІЦІЯ В ВІЙСЬКОВИХ КАСАРНЯХ І БАРАКАХ.

ВАШИНҐТОН. — Прийшла для 5 міліонів американських вояків та 700,000 американських офіцирів велика несподіванка: департамент війни видав розпорядок, яким заборонено продавати горячі напитки на військових посілостях, себто в першу чергу й головно в бараках і касарнях, в кантинах і офіцирських клюбах. Дозволене буде пиво, що матиме 3.2% алькоголю, бо як заводили в Америці прогибіцію, то конґрес вийшов з того заложення, що таким пивом не можна впитись. Високі офіцири, що передавали цей розпорядок, чи підписували відповідні зарядження, щоб він був виконаний, не хотіли висказувати щодо цього ніяких опіній, що є самозрозумілим з огляду на військову дисципліну. Але, як кажуть кореспонденти, не видно було на їх обличчях втіхи і вдоволення. Заборона відноситься теж і до тих готелів, де кватирує військо, як це є, наприклад, в Езбурі Парк, Ню Джерзі, чи в Маямі, Флорида. Тепер не будуть мати в бараках і клюбах горячих напитків, бо не вільно привозити їх навіть з відпусток.

ШУКАЮТЬ СПРАВЖНІХ ВОЄННИХ ЗАНЯТЬ.

НЮ ЙОРК. — Розпорядок, що з днем 1. квітня потягнуть до воєнної служби в армії всіх тих, що є до такої служби спосібні, а працюють у такому промислі, що є сутевим з огляду на воєнні потреби, заставив в самім Ню Йорку відразу аж 30,000 осіб шукати роботи в інших галузях як тих, в яких досі працювали. Урядово вичислено наразі 29 ріжних промислів, в яких праця не звільняє від воєнної служби навіть і тих, що одружені й мають по кількоро дітей. Уряд пробує дістати в такий спосіб 3,200,000 нових робітників для праці в промислі, що є чисто воєнним.

ЯК БУДЕМО ПЛАТИТИ ЦЬОГО РОКУ ПОДАТКИ?

ВАШИНҐТОН. — На повище питання годі ще й тепер дати точну відповідь, бо над цею справою застановляються як в конґресових колах, так і в уряді, себто в першу чергу в департаменті скарбу. Той останній є за те, щоб таки платити податок за минулий рік і рівночасно за цей в такий спосіб, як дістаємо заробітні чи які інші гроші. Та тепер схиляється до цього, щоб ми платили за 1942 рік податок на такій основі, як ми платили податок за 1941 рік. Значить, щоб ми користали з тих привилеїв, що нам давав податковий закон в тому році. Департамент скарбу каже, що на тому багато скористають всі ті, яких заробок не був вищий від $10,000 на рік.

ПРЕЗИДЕНТ ДЕРЖАВСЯ ЗНАМЕНИТО ПІДЧАС ПЕРЕЛЕТУ.

ВАШИНҐТОН. — Капітан Говард Ґ. Кон мол. та Отис В. Браєн, ветерани повітроплавства, кажуть, що їх трохи хопило за нерви, як їм в останній хвилині заявили, що їх літаком буде подорожувати президент Рузвелт аж до Африки. Кажуть, що вся та подорож президента була вдержувана в величезній тайні й дійсно ніхто нічогісенько не знав. Але, кажуть далі, не треба було чим журитись, бо президент Рузвелт знаменитий моряк і відбув цілу подорож літаком, що тривала в одну сторону коло пять днів, надзвичайно спокійно й в гуморі. Теж і погода дописала.

ЯКБИ МАЛИ 500 ЛІТАКІВ БІЛЬШЕ...

НЮ ЙОРК. — Щож такого моглоб статись, якби так дати генералови Клерови Ченолтови ще 500 літаків більше. Отже, якщо таке сталось, то можна вигнати цілковито японців з Китаю. Ґен. Ченолт є начальним командантом американської повітряної сили в Китаю. А таке заповів полковник Боберт Л. Скат, що є головним провідником найкращої летунської ескадри ґен. Ченолта.

Пропала Тисячлітня Японська Традиція: Японці Самі Піддаються

З АМЕРИКАНСЬКОЮ АРМІЄЮ В ҐВАДАЛКАНАЛ. — Юнайтед Прес подає дуже цікаву новинку про те, як за 1,000 літ японської історії зліквідовано в Ґвадалканал тисячлітню традицію японського военного кодексу. Та ліквідація сталась через те, що японські вояки самі здались. Правда, до цього причинились теж і розсипувані з літаків американські летючки, як теж і заклики з американського радія, якими взивано японських вояків, щоб дармо не проливали крови і здавались. І правда, що японці, що здались, не мали що їсти через пять днів, а за той час весь час літали над ними американські бомбовики і скидали бомби, а з другого боку дошкулювали їм американські гармати. Та проте це небувала в японців річ, щоб вони самі вийшли з стрілецьких ровів і просились у полон. А так поступив Гасамото з своїми товаришами. Він теж пояснив, чому так поступив. Як теж заявив, що йому вже нема чого вертатись до Японії, де його обезчестять, бо він піддався. Каже, що хоче вивчити англійську мову і остати жити в Америці.

СПРАВА З БОЯМИ НА СОЛОМОНСЬКИХ ОСТРОВАХ НЕ ТАКА ЯСНА

ВАШИНҐТОН. — Секретар маринарки, Френк Накс, каже, що нема ніяких даних вже тепер твердити, що на Соломонських островах іде величезна морська битва. Того нема, хоч може до неї прийти. Зате є сильна повітряна акція, себто є боротьба літаками за контролю над Коралевими островами. Знову дехто тої думки, що японці не стерплять тої ганьби, якої зазнали через велику морську поразку в листопаді й цілком певно захочуть пімститись, а крім того здобути Гендерсон Филд, найкраще летунське поле в Ґвадалканал.

АВСТРАЛІЯ ДАЛІ В НЕБЕЗПЕЦІ

КАНБЕРА (Австралія). — Представники уряду заявили в палаті послів, що Японія стягає значні сили до Рабол та на інші острови, щоб звідтам загрожувати Австралії. Член Воєнної Ради, Вилйем Гюз, сказав, „що ми булиб дурнями, якби легковажили собі небезпеку, що грозить Австралії".

ВТРАТИ В ЛЮДЯХ В ТОРГОВЕЛЬНІЙ ФЛЬОТІ

ВАШИНҐТОН. — За перший рік війни торговельна американська фльота втратила в вбитих і ранених, що про них нема вістки 3,200 моряків. Це означає 3.8% усієї цеї фльоти. В інших родах американської армії такі втрати виносять три четвертих одного процента.

Айзенговер Остерігає Критиків Наших Союзників

ҐОЛОВНА АЛІЯНТСЬКА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Ґенерал Азенговер заявив у своїм меморандумі до свого штабу, що „ми ведемо тепер важку війну й все, що ми робимо, має бути направлене на виграння війни". Далі меморандум остерігає всіх, що він не буде толерувати невідповідальні балачки проти контрогонебудь з наших союзників, як не буде він толерувати непоміркованого пиття, недбалого одіння й браку порядку в касарнях.

ҐЕБЕЛЬС ЗНОВУ РОЗДУВАЄ БОЛЬШЕВИЦЬКУ НЕБЕЗПЕКУ

Останнє число „Райху", тижневика націстичного міністерства пропаґанди, приносить статтю самого міністра пропаґанди, д-ра Ґебельса, про небезпеку большевизму, що мовляв знову встає перед Европою, з перемогами російських військ. Ґебельс каже, що, як не буде вже німецьких військ для здержання цеї бурі зо Сходу, то цілий европейський континент буде лежати під ногами большевизму. Д-р Ґебельс каже, що в столиці одної балтійської країни відкрито списки осіб, що мають бути вбиті большевиками на випадок переможного походу большевиків на Европу.

ЧУТКИ ПРО ФІНСЬКУ ЗАГРОЗУ НІМЦЯМ ЗРОБИТИ СЕПАРАТНИЙ МИР

АНКАРА. — Тут одержано вістку, що фінський посол у Берліні доручив німецькому урядові ноту, в котрій Фінляндія грозить Німеччині сепаратним миром на випадок, якби Німеччина не збільшила негайно припасів харчів для Фінляндії. У ноті говориться, що фінський пайок навіть на папері є найнижчим в Европі, а в дійсности ще нижчим, ніж на папери.

Замітно, що Фінляндія говорить про Німеччину як про диктатора в харчовій справі в Фінляндії.

І ТУТ МОДЕРНІ ЗАСОБИ.—У алжірському порті Бон виладовують з перевозового корабля амуніцію для аліянтських військ у Північній Африці. Як бачимо, амуніції вже не несуть на плечах, бо її посувають багато справніше доріжкою з обертаючихся валків.

ЗАВЗЯТІ БОЇ В ТУНІСІ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Американська піхота захопила горби на схід від стації Сенеду, а потім піхота й артилерія закопалися в ровах. Відділи американських військ зробили напад на само місто й добули певне число німецьких бранців. Їх позиції дають їм знаменитий вид на околицю.

Далі на північ ідуть завзяті бої між американськими й німецькими військами за посідання провалу Фаїда. Німці скріпили поважно свої позиції й там можна сподіватися ще довгих боїв. Американські війська мусять добути ці позиції на горах, бо інакше вони не можуть посунутися вперед, а німці знають їх значіння й ставлять завзятий спротив. Покищо американські спроби захопити провал не вдалися.

У боях коло Фаїда американські війська розбили 22 ворожі повзи, при чому самі втратили тільки пять.

ВЕЛИКИЙ ПОВІТРЯНИЙ РЕЙД НА КЕЛЬН.

ЛОНДОН. — Аліянтські летуни, що мають свої становища в Британії, доконали масового рейду на німецьке місто Кельн, у котрому німці відбудували фабрики для посилювання субмаринових баз у Франції. Через двадцять хвилин падали на місто величезні двотонові бомби й тисячі запальних бомб.

Майже рівночасно американські, британійські, норвезькі й польські летуни робили рейди по всіх територіях, захоплених ворогом. Німецькі радія в Берліні й Кале не давали довгий час програм.

Рейд на Кельн був найсильнішим рейдом на це місто від 30. травня минулого року, коли знищено було понад 600 акрів міста та понад 250 фабрик.

Німецькі літаки робили ніччю рейди на місцевости в південно-східній Англії та вбили 5 старших осіб та одну дитину.

РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКА ДОПЕРЛИ ДО ФРОНТУ З 1941. РОКУ.

ЛОНДОН. — Червона армія дійшла на 22 милі від Курська, що нині є німецьким бастіоном у південній Росії, відтяла відступ німцям у Кавказі та захопила Купянку, залізничий вузол, положений тільки 63 милі на вівденний схід від столиці України, Харкова. Того самого дня захоплено теж Кагальницьке, що лежить усего 30 миль на південний схід від Ростова.

Британійські військові знавці предсказують захоплення Ростова, де німці сконцентрували коло 250,000 війська.

НІМЦІ ЗАВЕЛИ НАЦІОНАЛЬНУ ЖАЛОБУ ЗА СТАЛІНҐРАДОМ.

БЕРН. — Німецьке міністерство пропаганди проголосило триденну жалобу спиводу німецького розгрому у Сталінграді. Жалоба почалася в середу вечором й буде тривати до суботи вночі. Обовязує вона по всій Німеччині й по всіх краях під німецькою окупацією. За час жалоби всі театри, фільмові й звичайні, водевілі й взагалі місця публичної розривки, до каварень включно, мають бути закриті.

Комунікат німецького уряду про розгром у Сталінграді починався словами: „Боротьба за Сталінград скінчилася". Потім говорилося, що армія Осі впала перед переважною силою ворога й некорисними умовинами. Комунікат каже, що там загинула шеста німецька армія, далі дві румунські дивізії, один хорватський полк і одна німецька протилетнича дивізія. Хоча публика була вже приготована до злої вістки, все таки, коли вона прийшла, німці були видимо нею приголомшені.

НІМЦІ МАЮТЬ НА УКРАЇНІ 600,000 ВОЯКІВ.

ЛОНДОН. — За обчисленнями британійських військових знавців, Гітлер держить тепер на боєвім фронті від Харкова до Новоросійська коло 600,000 вояків а саме: у Ростові 250,000, у Кавказі, на полудне від Ростова, 70,000 до 80,000, коло Харкова 250,000.

Німці підсувають тепер на фронт великі сили резерви, щоби ними заступити розбиті й здеморалізовані частини.

НАЦІСТИ ПОЧИНАЮТЬ МАСОВІ РЕПРЕСІЇ В МАРСЕЛЬ.

БЕРН. — З Марсель приходять вісти, що націсти готуються до масової нагінки на все населення того другого ряду щодо величини французького порту. Поліція дістала приказ перевести допити всіх осіб у місті. Навіть у місцевостях, значно віддалених від Марсель, поліція час від часу закриває певні околиці, бо, мовляв, військо хоче відбувати вправи гострими набоями. Поліція не криється з тим, що це, що тепер діється в Марсель, жде все населення Франції. Окупаційний уряд покищо виправдує свої розпити тим, що мовляв він розшукує особи, здібні до праці в фабриках амуніції.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

За Касаблянкою Андана

Висадження американських військ у північній Африці було виразним знаком, що в теперішній війні, яка обнимає цілу земську кулю, Середземне море є одним з вирішальних побоєвищ. Коли потім у Касаблянці відбулася преважна воєнна нарада головних провідників Обєднаних Держав, то цим тільки потверджено це власне розуміння значіння Середземного моря. Колиж після цеї конференції президент Рузвелт полетів на побачення з провідником найбільшої республики на західній півкулі, а премієр Чорчил полетів на побачення з президентом Туреччини, то цим вони мовчки дали до зрозуміння, якими важними для аліянтського воювання в їх розумінню є південна Америка й Туреччина.

Як не важко догадатися, на першому місці щодо ваги стоїть Туреччина. Виходить це ясно з її положення на самім вході до Малої Азії, до так званого Близького Сходу. Хто хоче переправитись туди з Европи, той мусить дивитися передовсім, як на цю справу задивляється турок, що засів коло порогу.

До цього часу турок постійно голосив усім, що він невтральний, що він до війни не мішається. Це очевидно звертало̀ся передовсім проти держави, котра збиралася до походу в тому напрямі, себто до Німеччини. Не було сумніву, що, якби Німеччині прийшов час туди справді йти, вона не була би вагалася турка з невтрального становища вибити, заставити його стати союзником або перемогти його війною. Знала Туреччина й це, і знала вона теж, що в такій війні з Німеччиною їй прийшлося би важко. Тому Туреччина досі всіми способами старалася запевняти Німеччину про свою невтральність.

Нарада в Андані є чимось більше, ніж самою стрічою між британським премієром і турецьким президентом. У конференції взяла участь велика маса воєнних знавців. За заявою учасників, раджено над затвердженням загальної оборонної безпечности Туреччини. Була це отже воєнна конференція. Є це отже зірвання з традицією невтральности. Такі конференції давніше були би неможливі, бо Туреччина знала, що саму думку такої конференції Німеччина взяла би за доказ ворожого наміру проти Німеччини.

Нарада в Андані є доказом, що Туреччина вже Німеччини не боїться. Це знак, що нині вже Гітлер більше журиться становищем до Німеччини збоку Туреччини, ніж Домет Іньону журиться становищем Гітлера до Туреччини. Хоча Туреччина ще далі говорить про свою невтральність, вона вже нині більше в таборі Аліянтів, коли вона приймає від них запевнення зброї. І це що Туреччина станула вже по боці Аліянтів, ще далі ослаблює становище держав Осі. Вміру того, як Туреччина ставиться твердше проти Німеччини, шанси походу Німеччини на Близький Схід сильно слабнуть. Ослабли з тим і впливи Німеччини на Балкані, для чого маємо неомильні признаки з кожного краю на Балкані.

Війна Ще Буде Дуже Тяжка і Коштовна

З того, що Обєднаним Державам іде від довшого часу добре, та що офензивний дух є тепер по їхній стороні, не треба заключати, що вже й надалі піде все лекше й скорше.

З того, що з Совєтів надходять день за днем вісти про перемоги над нацистами, не можна витягати аж таких консеквенцій, що на совєтсько-німецькому фронті головна німецька сила вже розторощена.

З того, що Аліянти віднесли в Африці велику перемогу в Лібії, а до Марокка доставили значні американські сили, чим доконали великого воєнного вчинку під стратегічним оглядом, годі заключати, що сили „Осі" вже там зліквідовані, що ген. Ромель уже скінчений.

З того, що в листопаді ми нанесли японцям величезних ударів і дуже великих корабельних втрат, не виходить, що Японія знову не зачне наступати і то на ще більші розміри як досі.

З того, що ми осягнули в такій галузі воєнної промисловости як будова літаків небувалий рекорд, не можна думати, що ми вже продукуємо забагато, бож потреби з кожним місяцем зростають і зростуть ще більше, як тільки зачнеться інвазія Европи.

Це є ті речі, над якими треба постійно застановлятись, коли хочемо бути спокійні за вислід війни. Бо колиб так не було, то чи треба булоб їздити по фабриках і промовляти до робітників, наприклад, летунському героєви, капітанови Рікенбакерови, що то взиває робітників не думати про восьмигодинний день праці, про робітничу надвишку за суботи і неділі, чи тим подібне? Чи требаб йому, якби всьо було добре, пригадувати робітникам, що счаста опускають роботу чи спізнюються до роботи, про ті „лисячі нори", в яких сидять наші вояки як день та ніч і де їх може стрінути кожної хвилини смерть?

Або інший приклад. Чи требаб відбувати тепер подорож по Америці родичам ось тих пятьох братів Соливенів з Айови, котрі майже певно затонули враз з тим воєнним кораблем, що був у славній боротьбі з японцями довкола Соломонських островів? Чи требаб їм, що то понесли таку дорогу втрату, іти тепер промовляти до робітників і звертати їм увагу, що ми можемо ту війну програти, якщо кожний з нас не вживе всеї сили, щоб допомогти воєнним змаганням уряду?

Усе те означає, що як каже наш президент, дух американського народу є здоровий. Є добра воля. І є завзяття. Але іде про те, щоб ми видержували, щоб наші зусилля не маліли, але постійно, оскільки це тільки можливе, піднімались вгору. Бо тільки таким чином ми не тільки забезпечимо за собою перемогу, але ще її прискоримо.

Нам постійно треба мати на приміті, що найбільшою нашою небезпекою є ще далі — субмаринова небезпека. Уряд не таїть щодо цього нічого. Президент Рузвелт, обговорюючи з газетярами конференцію в Касаблянці, виразно підкреслив, що субмаринова загроза існує. Вона й була предметом нарад конференції. А загроза ця означає, що не тільки пропадає поважна скількість аліянтських кораблів, але теж іде на морське дно й те, що було на кораблі. Значить, пропадають і величезні маси воєнного знаряддя. Є теж великі, запаси поживи.

Правда, є надія, що ми впораємось з тою загрозою, але заки це станеться, нам треба вести себе так, щоб надолужувати ті втрати, які поносимо через затоплювання наших кораблів ворожими субмаринами.

Памятаймо, що тепер то вже кожному з нас остільки лекше на душі, коли заставляємо себе до більшої праці й більших жертв, що всі ми відчуваємо, що найгірше вже минуло, що є вже ясні й певні познаки, що вороги слабнуть, що народи, що є під ворожими окупаціями, щораз сильніще реагують. Значить, є з ріжних боків є познаки, що ми мусимо перемогти. І так станеться. Але легко це не піде. Ось і тому чуємо про нову військову бранку. Ось і тому братимуть до 38 року життя і тих, що мають і по кілько дітей, якщо не працюють у сутевій воєнній продукції. Усе те є обезпечення перед усіми можливими несподіванками, а таких у кожній війні буває завжди дуже багато. Бо певно згине ще на полі слави дуже багато американських синів, заки засядемо до мирового стола, щоб покарати винуватців і завести кращий порядок у світі та краще світове замирення. Але те все може бути приспішене, коли кожний з нас виконає не тільки те, що на нього наложене, але ще й дещо більше.

ТАКИ ДУЖЕ ПОТРІБНА УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

(Статтия надіслана).

Всі ми відчуваємо, що українська інформативна служба про українську справу тепер серед американських спігромадян сильно занедбана. Особливо зле воно тому, що це діється саме тоді, коли твориться новий порядок світа. Бо хто знає, чи на десятки, а то й на сотні літ може устабілізуватися незабаром такий порядок, що принесе українському народови волю, або довгі десятки літ нової неволі.

Нема що закривати, що американська громадська опінія української справи нині так якби не знала. Пишемо „так якби" не знала, а не щоб вона в дійсности не знала. Українська справа не є нині, що правда, питанням невідомим, але доцільно ведена акція серед американського громадянства усіми тими силами, що прямують до поневолення України таки поволи своє робить. І тому видається, що українська справа так якби була в тіни — через нашу байдужність.

Очевидно, що годі припустити, щоб поважні політичні кола в Америці українською справою не цікавились. Вони, як припускаємо, знають, що конем не обійдеш того питання, ізза якого властиво зачалася теперішня світова війна. Вони радіб студіювати українську справу прямо з українських джерел й то не з перестарілих, але по змозі свіжих, сперед самої війни.

Не можна нарікати, щоб в старім краю, на Західній Україні чи теж на радянській Україні, в часі свобіднішого життя так званої українізації, нім російський шовінізм не задавив усякого прояву українства, не появилося багато цінних українських праць з обсягу українознавства. Не всі ті видання в комплеті доходили до Америки; не все, як навіть доходили до бібліотек американських університетів чи публичних установ, вони зберіглися. Одиниці російської орієнтації, що поприміщувалися то тут то там по словянських відділах, пильно працювали, щоб українським виданням скрутити голову. І є теж багато вартісних книжок нині на людях поміж американськими українцями, що з любови до української книжки тримають неодну цінну річ у себе, очевидно без хісна для української справи, бо ні свій чоловік, ні чужий, не можуть ними покористуватися.

Перед роком читали ми на сторінках „Свободи", що й деякі американські університети пошукували для своїх бібліотек таких підставових українських видань як Української Загальної Енцикльопедії та ще дечого. І невідомо нам, щоб їх бажання були заспокоєні. Не треба думати, що між американським ученим світом не має людей, що знають українську мову, та що в силі користати прямо з українських творів. А є це якраз люди, що мати можуть більший вплив на вирішення української справи, ніж неодин газетяр чи радіоанонсер, що нерідко перепуджують наших людей своїми не все прихильними репортажами в українській справі. Не хочемо сказати, що в такій демократичній країні як Америка не має значіння публична опінія, вироблювана пресою та радієм. Та проте не вона є останнім словом при вирішуванню тої чи другої міжнародної справи, тільки спеціялісти-знавці, яких також, очевидно, має й американський уряд.

Отже є в нашім власнім інтересі якнайбільше облегчити українським дослідникам й американським спеціялістам намагання користати з творів про український нарід, про його політичне життя, економічне, культурне і таке інше. Таку службу може робити тільки Українська Національна Бібліотека, ведена фахово, а що найважніше, приміщена у місці, доступнім для користання людям фахівцям, що з природи речи працюють тільки в таких більших осередовищах, якими є Ню Йорк, Вашингтон, Шікаго, й т. п.

Не має мабуть сумніву, що таки Ню Йорк для такої бібліотеки найкраще надавався б. І то не тільки тому, що тут найбільше скупчення українців, а тим чином така культурна, загально-національна установа моглаб мати підперття ширших шарів нашого громадянства, але також тому, що Ню Йорк є осідком не тільки найсильнішої американської преси, але також численних поважних наукових установ.

Досі не маємо на нюйорському терені ніякої ініціятиви у тому напрямку, щоб тут така бібліотека повстала. Така ініціятива, оскільки нам відомо, не вийшла й в ніякій другій місцевости кромі Стемфорду в стейті Конетикат. Там при українській Католицькім Семинарі існує від кількох років завязок такої бібліотеки, про що кілька разів американсько-українське громадянство мало спосібність чути з відозв управи стемфордської установи.

Не маємо докладніших відомостей про це, які книжкові скарби вже удалося управі бібліотеки в Стемфорді згромадити та зберегти для української культури; невідомо нам теж ближче, як відбилися на зібраних книжкових скарбах нещасливі випадки, що навідували ту установу, на всякий випадок ініціятиву вчинену в тім напрямі в Стемфорді слід повитати та треба її в імя добра української культури на американській землі належно цінити.

Всеж таки сама місцевість Стемфорд не найкраще надається на приміщення Української Національної Бібліотеки з огляду на вимоги, які ставить до нас життя та добро української культури. Зі стемфордської установи тяжко користати не тільки чужим, але й своїм.

Теж і комплєтування такої бібліотеки вимагає фахової підготовки від управи та знання української наукової літератури, щоб можна оцінити, котра річ важніша, а яка мало вартісна або й безвартісна.

Рішальним чинником в справах Стемфордської Бібліотеки є, як відомо, Українсько-Католицький Ординаріят в Филядельфії. Він рішає щодо неї, а нам можнаб хіба піддати якусь сугестію. Це й робимо: Чи не булоб корисним перенести Стемфордську Бібліотеку до Ню Йорку та віддати її під заряд ОО. Василіян, які в своїх плянах розбудови найшлиб напевно місце для тої установи та на нюйорським терені найшлиб напевно ширше підперття українського громадянства такою культурною установою книжковими дарами і грішми певно підперлоб таку загально-національну установу?

Та найважніше, що дотеперішна стемфордська бібліотека, розбудована на Українську Національну Бібліотеку в такому центрі як Ню Йорк, сталаб джерелом доступним для ширшого кола дослідників української культури, а тим чином моглаб сповняти важну ролю в користь української нації.

Потреба Української Національної Бібліотеки у Ню Йорку є пекуча й вартоб нею заінтересуватися усім українцям — американським українцям. При бібліотечному ділі не важне, то хто завідує установою, не важне, хто вважається її власником, а важне тільки те, щоб вона була легко доступна тим всім, що з української книжки захочуть користати. Бо саме тоді бібліотека повнитиме призначену для бібліотеки культурну функцію.

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

38)

— Алеж вона в мене не була! Я її і на очи не бачив, як тільки там у ковалевім огороді.

— От і бачите! От і бачите! Біда моя з дівчиною, та й біда! — не то проговорив, не то простогнав Деменюк.

— Ну, ну, Гнате, це ще не така страшна біда. Могла піти десь між посестри, погуляти, побалакати.

— Та я то розумію, прошу шу єгомостя, — поспішно перебив Деменюк. — Все то може бути! Але пощо вона брешe? Це мене тривожить. Адже знаєте, як вона в мене виховала. Ніколи не брехала. Чи зле, чи добре, вона все мені було скаже, а вже так забріхуватись, це ніколи не було її звичаєм. Та й тепер нема потреби. Адже коваль держить її як рідну дитину. Схоче погуляти, чи між посестри піти, то він же їй не боронить. Пощо брехати і ще й вас у брехню втягати?

О. Нестор потішав Деменюка, як міг, хоча й видно було, що слова не плили йому просто з серця, з живого пересвідчення.

Говорили уста, випускаючи звичайні, втерті звороти, а думка тим часом шибнулась в інший бік, мов потопаючий ухопилась за стебелину, що власне надплила по течії. І нараз він перемінився. Зі спокійного, напівсонного, охлялого — він зробився оживлений, увесь затремтів, почав поспішно кидатись і жестикулювати, живо, з поспіхом виговорюючи слова, що доторкались уже не Маланки, не Деменюка, але його власних гризот і клопотів.

— Та подумай, Гнате! Адже ж я збрехав перед тобою! А якже, прости Господи гріха, збрехав. Сказав, що ти розбудив мене зі сну, а то неправда. Куди мені до сну, Гнате! Горе мене притисло! Біда мені грозить, не приведи Господи, яка біда!

— Що це таке єгомость видумують? — з лагідним докором спитав Деменюк, немов обертався до капризної й безпомічної дитини. — Яка біда?

— О, не видумую, Гнате, ні! Адже слухай, що мені нині сталося! Рано пані принесла мені сама каву. Я здивувався, але в серці в мене щось тьохнуло, немов шепнуло мені: стережись! І справді сіла й почала розмову. Сюди-не-туди закидає, мов кіт довкола сала заходить, аж нарешті виїхала з тим, що її коханому синови треба грошей, та й то багато грошей.

— Та чути, що панич думає женитись, та й то дуже багато.

— То, то, то! І вона мені про ту женячку товкла. Та я тому не вірю, Гнате! А там, нехай собі жениться, але я грошей не захотів дати. Ось вона при обіді вже прямо виїхала, що я повинен усі свої гроші записати їй і її синови.

— Так і сказала це?

— Сказала? — скрикнув о. Нестор. — Ні, не сказала, а кричала, грозила, звірем диким на мене напала, вона й її чесний синок. Так таки й кажуть обоє: цей маєток належиться й мусить бути наш, хоч ви собі й що міркуйте!

— Ну, по селі пані графиня давно голосить, що ви записали паничеви ввесь свій маєток.

— Так? Ну, то я їй покажу, що завчасно це голосить. Слухай, Гнате! Я задумав свої гроші обернути на фундацію, щоби проценти з них ішли на бідних людей.

— Та це добре, але хто того допильнує по вашій голові?

— Як то хто? Намісництво. Я передам гроші до урядової каси з таким записом.

— Га, Господи помагай! Певно, що це булаб памятка...

— Тільки знаєш, Гнате? Я тут не чуюся безпечним. Ані на хвилю не можу тут обезпечитись. Адже вони обоє, очевидно... знаєш? — і о. Нестор нахилився ближче до Деменюка й шептав йому майже до вуха: — очевидно, вони чигають на мою смерть.

— Пек, запек! Най Господь боронить! Це вже булаб остання річ! — скрикнув Деменюк.

— Ні, Гнате! — шептав далі о. Нестор. — Боюсь, що не остання! Боюсь, що вони готові піти ще далі. Знаєш, донині я був би ні за що в світі не повірив цьому. Але тепер, коли почув їх слова, побачив оті дикі вирази в їх очах, ту звірячу кровожадність, безстидну байдужність до людського терпіння, ой, Гнате! Не доведи Боже більш бачити! Обридження бере до людської натури! То тепер я всього, всього можу надіятися від них.

— Господи Боже! — скрикнув Деменюк і вдарився руками об поли, але по хвилині додав: — Ні, єгомость! Це не може бути. Це в вас слабість якась. Що вже якщо можна закинути графині й паничеви, але щоб вони аж на щось подібного могли пуститися, ні! Цьому я ніколи не повірю! Це не може бути.

— Може, чи не може, але я не чуюся тут безпечним. Я боюся.

— Ну, чень вам удень нічого не станеться, а вночи, коли хочете, я можу ночувати коло вас, у кухні.

— Ні, ні, ні! — замахав руками о. Нестор, котрому при всім його страху навіть до голови не прийшло допустити якогось посторонного чоловіка, навіть такго, як Деменюк, ночувати з ним разом в одній хаті. — Це нінащо! Це не поможе. Хіба ти можеш, як що до того, дати мені захист?

— Ну, все таки що два, то не один. Не всяке відважиться йти на двох, а на одного та й ще такого, як ви, то зовсім інша справа.

— Ні, Гнате! Так воно не буде, так недобре! Ліпше я ось що! Знаєш, що я задумав?

— Ну, що таке?

О. Нестор знов прихилив уста близько вуха Деменюка й, хоч довкола не було ані живої душі, й ніхто не міг їх чути, він шепнув ледве чутно з великим секретом:

— Утікати відси.

— Куди?

— Куди будь. До першого-ліпшого хлопа, аби цю ніч переночувати. А завтра далі! Заберуся до Львова, а там я вже дам собі раду.

Деменюк недовірливо похитав головою.

— Нелегка буде справа! І в котрого хлопа ви можете чути себе безпечнішим, ніж тут? Хіба ви не знаєте наших людей?

— А в Гердера?

— Що? В Гердера? В коваля? — з зачудуванням скрикнув Деменюк. — Ви хотілиб перейти відси до Грдера?

— Ну, а якби так справді? Що, думаєш, вигнав би мене з хати?

— Коваль? Гердер? А, Боже борони! А ще якби дізнався, на яке діло ви думаєте обернути свої гроші! Та він би ваші руки й ноги цілував.

(Дальше буде).

За Фінсько-Російську Війну

Розумні політики виголошують так свої політичні промови, аби зеднати собі нових приятелів, і старих не тратити. Ледво чи можна сказати це про промови, які з нагоди десятиліття існування націстичного режиму виголошували о-ноді націстичні головачі. Одною з головних цілей цих промов було ослабити ворожнечу до Німеччини збоку Англії й Америки, коштом зросту ненависти збоку Росії. Цього промови певно не досягнули. Не досягнули вони теж інших менших цілей; спеціяльно не можна про них сказати, що вони скріпили призьнь до Німеччини збоку її старих союзників.

Приміром помилкового блукання цих промов послужити можуть фінсько-німецькі відносини. Фінляндія, як звісно, союзник Німеччини, принаймні на стільки йде справа за війну проти Росії. Заговорив про неї в своїй промові націстичний мінiстер летництва Ґерінґ. Заговорив мимоходом, коли говорив про Росію. Малював саме Росію найчорнішими красками, стараючися вобразити справжнього чорта, з яким ніяке, навіть економічне, порозуміння не можливе. Як доказ, що це за проклята держава, Ґерінґ висунув дивну теорію, що мовляв, вся російська війна проти Фінляндії це був один хитрий камуфляж. Цим він хотів підсунути своїм слухачам думку, що в першій війні проти Фінляндії Росія навмисно вдавала зо себе державу, яка не має сили перемогти навіть таку слабу державу, як Фінляндію.

Можемо догадатися, що заставило Ґерінґа висувати таку, так ясно очайдушну теорію. Проти його зображення [illegible] го йому було треба, аби виправдати німецькі воєнні труднощі, стояв знаменитий рекорд фінів з їх першої війни проти Росії. Аби вийти з тої трудности, Ґерінґ і сконструктував собі арґумент, що мовляв Росія зовсім свідомо не била всею силою Фінляндії, аби здурити Німеччину щодо своєї сили.

Щоби не ображати фінців такою теорією, Ґерінґ назвав їх малою, але геройською нацією. Та цим він образи фінців не злизав. І в Фінляндії негайно піднялася з приводу промови Ґерінґа буря протестів. Ґазетярі, військові знавці й політики виступили з протестами проти теорії Ґерінґа. Доказували фактами, що Росія зовсім не виставила малої сили на боротьбу проти Фінляндії. І не поскупила воєнного матеріялу на неї. Росія зовсім не „блофувала" своєю війною проти Фінляндії. Вона хотіла її бити, і бити добре, але просто не вміла, кажуть фінці. Якже тоді пояснити, що російські війська тепер так добре бються? — міг би хтось спитатися фінців. Та вони мають на це готову відповідь. Просто, росіяни поробили в фінській війні різні помилки, їх війська виказували різні недостачі. Ці недостачі росіяни побачили й чим скорше направили. І це видно тепер по російській кампанії проти таких добрих вояків, якими є німці.

Як можна бачити з того, фінці дають своїм союзникам далеко кращий, чи зручніший комплімент, ніж німці фінцям. В устах Ґерінґа фінці виходять дурними героями, які бються проти ворога, котрий дається бити малому противникові, аби цим здурити великого противника й тим лекше його набити. Німець у словах фінців виходить добрим вояком.

На всякий випадок це дуже замітно, що фінці виступили явно проти такого визначного націстичного провідника, як Ґерінґа, і сказали йому своє прикре слово. Що це не причиниться до закріплення вже й так розколиханого союза між Фінляндією й Німеччиною, нема що й казати.

Можливо, що й Ґерінґ добре собі здавав справу з того, що з його слів можуть виникнути труднощі з фінцями. Коли так, то це показує, як дуже потребував націстичний уряд цеї теорії про російську вдавану воєнку проти Фінляндії для виправдання своїх невдач у війні з Росією. Видно з того, що нині гнів свого народу настав страшніший, ніж гнів чужої держави.

З НАГОДИ ПОЯВИ "CANADIAN COSSACKS"

(Твір Василя Палюка).

Недавно вийшла у Винніпеґу книжка в англійській мові п. з. "CANADIAN COSSACKS". Написав її талановитий і многонадійний український канадієць В. Палюк.

Ця книжка є одною з важніших явищ в нашім суспільнім життю. З того можемо лише радіти, бо бачимо, що находяться між нами одиниці, які стараються поширити імя українців між широкий канадійський загал.

Досі маємо вже чимало перекладів українських клясиків на англійську мову: „Поза межами болю" В. Турянського; „Маруся" Квітки-Основяненка, деякі оповідання М. Коцюбинського, Стефаника й інших, що появилися в ріжних журналах. Маємо два цінні переклади нашої історії — Грушевського і Дорошенка, і досить поважне число памфлетів про ріжні українські справи.

Колиб хто занявся виготовленням листи Украініки, вкінці виявилосяб, що в нас є широка і ріжнородна англійська Біблїоґрафія, з якої кожний, що інтересується українськими справами, може черпати цінний матеріял до дальших розвідок і студій.

В тій бібліоґрафії однак ледво чи найдеться якийсь оригінальний твір канадійського чи американського українця в ділянці белетристики. За останє пів століття української імміґрації на цім континенті не можемо, на жаль, похвалитися ні одним українцем, який в літературнім світі здобувби cебе ketake признання за свої оригінальні твори в англійській мові. Якщо є такий, ми про нього не чули.

Відчуваємо цілковитий брак українців, які писвлиб по англійськи оригінальні мистецькі твори (не конечно на українські теми) і тим здобували собі популярність серед ширшої читаючої публики. Якщоб найшовся такий український автор, його популярність причинилаcяб і до загального піднесення імени українців на цім континенті.

Один здібний, талановитий чоловік може більше причинитися до загальної справи, як навіть сильна числом організація.

В Америці находиться словінець А. Адамік, який, хоч не є американським уроженцем, здобув собі славу знаменитого письменника. Пише він не лише на теми політичні й соціяльні, але і повісти й оповідання. Своїм пером він здобув собі авторітет у впливових американських кругах, так, що вразі потреби його закликують і до Вашингтону, щоб вияснити певні справи дотичні слов'янських народностей, що живуть в Америці.

Ми тут дещо відбігли від справи, яку маємо на думці представити, а це поява книжки п. В. Палюка. Розуміється, що книжка "CANADIAN COSSACKS" є скромним початком в тім напрямі, який ми повинце намітили. Важним для нас є власне те, що вона є початком.

Ми радіб бачити інших молодих українців, які пішлиб слідом п. Палюка і собі старалися видавати свої твори в англійській мові. Тим вони звернуть увагу англійської читаючої публики не лише на себе, але і на нарід до якого вони належать.

Самими історичними виданнями ми не заінтересуємо ширший загал. Колиж англьо-саксонці й інші побачуть, що в нас є мистецькі таланти, вони скорше звернуть увагу на нарід і на його історію.

Книжку п. Палюка можнаб назвати збірником розвідок, статтей і оповідань. В першій частині свого твору п. Палюк представляє українців - іміґрантів, змальовує їх характер, їх прикмети духа й тіла, їх мистецькі цінности, особливо в народних танках і в хоровім співі. Все те є описане яскраво і захоплюючо.

В другій частині він пише про літературу й політику, демократичність українського народу, і про Запоріжжя. В цій останній статті він в оригінальний спосіб порівнює цю козацьку твердиню до Лондону, підкреслюючи, що зруйнування Запоріжя царицею Катериною в 1755 році було для козаків відносно таким самим ударом, що і бомбардування Лондону німцями, при кінці 1940 року.

В складі третьої части "CANADIAN COSSACKS" входять три оповідання п. Палюка. Тут він виявляє свій [illegible] повістярський талан. Всі три оповідання є основані на українсько-канадійськім тлі, і висвітлюють до певної міри українську побутовщину в Канаді, особливо на фармах.

На загал книжка "CANADIAN COSSACKS" заслуговує на увагу канадійських українців. Молодші особливо повинні нею зацікавитись. Українські організації добре зробилять, коли збагатять нею свої бібліотеки.

"CANADIAN COSSACKS" є важним здобутком для українців в Канаді. Її авторови належиться признання за це осягнення. Залежатиме від нас самих, щоб дати йому можливість дальше працювати на літературнім полі і здобути славу собі і народови, для якого він працює. — („Канадійський Фармер").

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Союзовець з Филядельфії, Па. — У відповідь у справі річних зборів відділу подаємо, що є так, як Ви кажете, що нема найменшої потреби подавати дописи про річні збори і вибір урядників, бо це належить до відділових місячних оголошень. Тільки тоді добре подати допис, коли на зборах були обговорювані інші справді важні справи, як теж, коли були призначені певні суми на якісь гуманітарні чи громадські цілі.

ГОЛ ХВАЛИТЬ ЧЕРВОНУ АРМІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Розбиття німецької армії ніd Сталінградом дало притоку секретареви стейту Голови дати совітській армії високе признання за хоробрість.

НІМЕЦЬКО-БОЛГАРСЬКА ВОЄННА НАРАДА

БЕРН. — У Софії, столиці Болгарії, відбулася конференція визначних німецьких і болгарських генералів. З Німеччини приїхала на неї велика делеґація з маршалом фон Манштайном на чолі.

Вона видимо стоїть у звязку з недавною конференцією турків і британців.

У ЛЕГКОМУ ОДІННІ. — Президент Рузвелт на літаку з Бразилії до Флориди: Одітий у светер і сорочку з отвореним ковніром він студеює телеґрами, вислані йому на літак.

За Тиждень

Конференція в Касаблянці.

Цілий свободолюбний світ здрігнувся при вістці про історичні сходини президента Рузвелта та британського прем'єра Чорчила в Африці. Рішення, приняте на тій воєнній раді, щоби провадити війну до „безумовного піддання" ворога, мусить розвіяти всі спекуляції з ворожого табору про компроміс та мир. Той факт, що два представники радились більше як 10 днів і то на самім місці важного воєнного фронту, вказує на те, що кожна стадія і кожний кутик цеї світової війни були обговорені і пляновані. Німеччина, Італія та Японія скоро відчують наслідки тої важної наради.

Союзники рішені тримати боєву ініціятиву в своїх руках в кожній частині світу. Кожна наступна кампанія була обговорена, фронт за фронтом. Було рішено сполучити „всі засоби" Обєднаних Держав та вживати їх згідно з „одним центральним пляном", принятим на конференції. Головним завданням було зняти як найбільше тягару з російської армії і це старання буде надалі провадитись. „Максимум" матеріяльної допомоги буде посилатись до Росії та Хіни.

Другою по важливости була зустріч генералів: Жіро і Де Ґоля. Після своєї конференції вони заявили про повне порозуміння в досягненні мети — визволення Франції та повної поразки ворога. Вони заявили, що це буде осягнено єдністю всіх вільних французів, змагаючихся по боці всіх союзників. Ця широка основа догоди дає підставу вірити, що біжучі політичні розходження можуть бути полагоджені.

Президент Рузвелт і премієр Чорчил ідуть вперед в своїй політиці взаємної співпраці, відкритої і для інших. Вона започаткована на нараді, на морі, в серпні 1941 року, наслідком якої зявився Атлянтійський Чартер. Потім відбулась нарада у грудні, коли започатковано спілку — Обєднані Держави. За тим наступила зустріч у Вашинґтоні минулого червня, коли плянувалась північно-африканська кампанія. За той час відбулась глибока зміна на ліпше у всьому воєнному положенні. Тепер два провідники зустрілись четвертий раз. Ми можемо бути певні на основі минулих фактів, що в недалекому будучому розвинуться важні й далеко-сяглі події.

Упадок Тріполісу.

З упадком Тріполісу велика Африкансько-Італійська Імперія, яку мали підтримувати й поширити „вісім міліонів блискучих баґнетів", про які, вигукував Мусоліні із свого бальконy в Римі, обернулась в руїни.

За 91 днів Восьма Армія Монтґомера перейшла віддаль на яких 1,300 миль — це буде як з Ню Йорку до Кензас Ситі, — незважаючи на надзвичайно тяжкі умови постачання, з якими ніколи ні один ґенерал раніше не здибався, та не зважаючи на те, що треба було по дорозі усувати міни, які залишав втікаючий Ромель.

Перемога не дісталась без боротьби. В Аґейлі і Ваді Земзем, так само і в інших районах, хоч в меншому розмірі, по довгій, порошній дорозі до Тріполісу, Ромель ставив спротив. Йому це не помогло. За час, як Восьма Армія сама стояла поміж Аламейн і Каїром — брамою до цілого Середнього Сходу — яких три місяці тому, аж до нинішньої перемоги, не виявлено недбалства ні в стратеґії, ні в організованню, ні в тактиці.

Розрив Чіле з Вісю.

Пориваючи звязки з аґресорами, державами „осі", Чіле виявило свою традиційну політику солідарности Західної Півкулі та приятельства зі Злученими Державами.

Ті останній вчинок ще раз підкреслив той факт, що поміж нею та Злученими Державами існували сердечні відносини більше як сотку літ.

Ці приязні відносини були виявлені відвідинами визначних представників обох країн. Президенти, члени уряду, військові старшини вищих ранґ та доброзичливі амбасадори Злучених Держав відвідували Чіле. Чилійці, тих самих титулів, в свою чергу відвідували Злучені Держави. Це спріяло розвиткові культурної, економічної та політичної співпраці.

Ґітлер під Ленінградом.

Знявши облогу Ленінграду Червона Армія нанесла новий удар Ґітлерови як віщунови. Дня 8. листопаду 1941, Ґітлер, промовляючи до своїх товаришів з націстичної партії, в Мюнхені, сказав: „Перед Ленінградом ми були в наступі так довго, доки його не оточили. Ворог згине з голоду. Місто оточене і ніхто його не визволить. Воно дістанеться в наші руки. Як би була найменша можливість, що росіяни прорвуть облогу, тоді я мушу дати наказ взяти Ленінград штурмом, і ми візьмемо його".

З Українського Музею і Бібліотеки в Стемфорді

Перебуваючи в Бельгії зайшла я одного разу до старого музею в столичному місті Брюселі. Там звернула увагу на малий, але дуже цікавий образ, намальований артистом Ван Дайком. Дивна тема того образа. Артист змалював вісім рук. Ті руки представляють різні верстви людей, — бідних і багатих, більше образованих і менше образованих, тяжко працюючих і лекше працюючих.

Дивний образ, але скільки в нім дійсности. На світі знаходяться різного роду люди. Всі вони є і в нас — українців. Одні працюють по фабриках, копальнях, по полях; другі працюють по різного роду бюрах, чи як священики; лікарі, редактори, учителі, мистці, тощо. Але якіб то люди не були, вони мусять працювати. Та як в особистому життю кожний мусить приложити своїх рук до здійснення особистих цілей, так у народньому житті треба доложити рук до здійснення суспільних цілей. При тому треба памятати, що без співпраці тяжко жити особисто, але ще тяжче провадити якесь народне життя. Тому, коли хочемо, щоб наше народне життя розвивалося і ширило поступ, мусимо доложити своїх рук до праці.

Одною з найбільше пекучих народніх потреб, це розбудова Українського Музею і Бібліотеки в Стемфорді, Конн. Нарід без минулого не може думати про майбутнє. Пошана для традиції, давньої культури та славного минулого, творить тривкі основи теперішности і є запорукою майбутнього.

В традиціях українського народу є заховані великі й гуманні ідеї. Українська традиція — це недокінчена симфонія, в котрої звуках вибивається на перше місце боротьба поколінь за найвищі ідеали. Ось тому ми не сміємо забувати за традиції, що нам залишили наші предки. Ми не тільки, що самі не можемо забути за них, але нашим обовязком є, передати їх молодим поколінням. Ось тому і розбудовуймо Український Музей і Бібліотеку в Стемфорді, бо якраз ці інституції є скарбницею культурно-національного життя.

Марія Клячко,
управителька Музею.

Проф. Микола Чубатий.

Духове Життя Українського Народу по Першій Світовій Війні

(Картини нової історії українського народу).

30)

13. Виховання та шкільництво.
(Продовження).

Прихід польської державної влади зазначився скорою ліквідацією українського народного шкільництва в Західній Україні. В північній частині Західної України, на українських територіях, колись належних до Росії, вже 1930 р. українських почат. шкіл так як не було; остало їх тільки всього пять, але й ті зліквідували впродовж дальших десяти років. В Галичині та ліквідація з огляду на високу національну свідомість населення поступала поволіше, але все таки за перших десять літ польського володіння з двох і пів тисяч українських шкіл остала тільки не ціла пів тисячка, а за наступних десять літ остало всього тільки біля 150.

Польський закон Ґрабского ухвалений для світа говорив, що ніби то родичі можуть вільним голосуванням рішати про викладну мову школи, одначе в практиці через надужиття адміністрації добитися нової української школи було неможливим. Ніщо не помагали скарги вношені й до Ліґи Народів, але що дивніше, навіть рішення Найвищого Судового Трибуналу польської держави, який вирішив, що біля тисяча українських шкіл протизаконно спольщено, не було в силі привернути їм українського характеру, бо в останніх десяти роках в Польщі важною була не постанова суду, але постанова комісара поліції та його дорадчого тіла місцевого Комітету Обєднаних Польських Орґанізацій.

Число українських середніх шкіл за Польщі не зменшилося, але на ділі не було ні одної чисто української середної школи. Не могли ними бути навіть приватні школи, основані і утримувані „Рідною Школою", бо в Польщі ухвалили такий закон, який наказував, що 4 предмети (польська мова, історія, ґеоґрафія та горожанська наука) у всіх школах Польщі, приватних і публичних, мусіли бути викладані в польській мові, з підручників опрацьованих в польській національній ідеольоґії ворожій не-полякам. В практиці ще й вимагали, щоб ті предмети вчив професор польської народности. Як що й приватна школа не хотіла наразитися на закриття мусіла примінитися до того та способів на невтралізування тої казьонної науки шукати в інший спосіб. Одинокі школи, що не підлягали тим польонізаційним законам були середні та вищі школи Ґреко-Католицької Церкви, які підпадали під охорону конкордату Ватикану з Польщею і до них державна влада через своїх інспекторів не мала ніякого права вмішуватися. Таких ґімназій було одначе тільки дві: у Львові та Рогатині і три вищі духовні заведення для образування світського духовенства.

Все таки приватна школа находила багато способів вести виховання в національнім дусі мимо нагляду державних інспекторів та чуйної поліції; тому число початкових та середних приватних шкіл „Рідної Школи" та монаших жіночих чинів таки зростало. Вже під Польщею розвинулося українське професійне шкільництво, що досягло перед упадком Польщі числа 15 установ „Рідної Школи" та монаших греко-католицьких чинів.

Новістю Західної України по першій світовій війні було також зростаюче з кожним днем дошкільне виховання в захоронках та дитячих садках. Захоронки як постійні установи дошкільного виховання (амер. кіндерґарден) вело окреме товариство Українська Захоронка у Львові та жіночі монаші греко-католицькі чини. У Львові СС. Василіянки оснували навіть семинарію для виховання учительок дошкіль. Рідна Школа натомісць вела тільки сезонові дитячі садки в часі ферій. В р. 1932 і 1933 їх число у Східній Галичині доходило до числа понад 250. Одначе по тім роді польська адміністрація доглянулася шкідливої для польських інтересів діяльности тих установ і почала з ними боротьбу. Заборонили цілковито шкільним дітям ходити до тих літніх садків, а позволяли вести їх тільки для дітей передшкільного віку. Пізніше й це заборонили під позором, що громади — до речи опановані цілком польською державною адміністрацією — будуть вести такі садки для всіх дітей без ріжниці на національність; очевидно вели їх в польській державній мові та в польськім дусі.

Боротьба за університетське шкільництво в Західній Україні це вже окремий розділ культурних змагань українського народу. З приходом польської влади закрили всі українські катедри на львівськім державнім університеті, а згодом замкнули українській молоді доступ на університети взагалі. Всякі заходи заложити українські приватні університетські курси стрічалися зі забороною адміністрації. Тоді з почину українських студентських орґанізацій основано у Львові **Український Тайний Університет** та Українські Тайні Політехнічні Курси. Впродовж чотирьох літ 1920-1924 існували в центральній Европі тайні найвищі школи, мабуть одинокі в історії новочасної цивілізації.

Університет мав два повні виділи фільософічний та правничий і один неповний, медичний. Богословський виділ існував окремо та явно. Політехнічні курси мали перші роки трьох виділів. В часі найкращого розвою Українського Тайного Університету викладало на нім 65 професорів для біля 1,500 студентів. Першим ректором був проф. д-р Василь Щурат, другим проф. д-р Маріян Панчишин, третим та останнім проф. д-р Евген Давидяк. Ректором політехнічних курсів був проф. інж. В. Лучків.

Тайні українські високі школи були великою несподіванкою для польського уряду, який сам не знав спершу як до них поставитися з огляду на публичну опінію світа, тимбільше, що Галичина правно тоді ще до Польщі не належала. Тому репресії спершу не були надто брутальні; такими стали вони аж по 15. березня 1923, коли то Галичину аліянти віддали Польщі. Тоді репресії в першу чергу на професорів, дальше на студентів стали дошкульні. Почалися арешти так, що на початку 1925 року університет та політехнічні курси припинили свою діяльність.

Українські тайні високі школи випустили кілька соток молоді, що покінчила ті школи в цілости; інші докінчували їх на заграничних університетах. Польські університети та польський уряд тих студій не признавали, але признавало їх натомісць кілька середно-та західно-европейських університетів як у Відні, Празі, Заґребі, Лювен в Бельґії та другі, числячися з науковими іменами професорів тої надзвичайної школи. Університет випустив кілька докторів та став вельми маркатною картиною в історії української культури Західної України по першій світовій війні.

Серед студентів та професорів витворилася якась рідка солідарність у праці та змаганнях, якась близькість з одного боку та пошана взаїмна з другого боку. Український Тайний Університет у Львові мав щось з культурного патосу та наукового інтересу початкових середновічних університетів, де не величаві будинки, але науковий авторитет професора, запал до наукових студій студента та велика ідея творити невмирущі культурні вартости для себе та потомности вязали їх в правдиву наукову громади-юніверсітас, дарма, що виклади відбувалися по приватних домах, в закутках бібліотек. Український Тайний Університет мав щось із духа перших піонірів паризької Сорбони, де молодь в „картер лятен" спала на соломі, але зі запалом слухала своїх майстрів духа. Такий патос для творення великого діла української культури панував серед професорів та студентів Українського Тайного Університету.

Кільканацять професорів державних польських урядовців та суддів ризикували своїм та своїх родин забезпеченням, одначе працювали як довго було можливо. Доказом того рідкого запалу й це, що на чолі Кураторії Українських Високих Шкіл, що опікувалася матеріяльною сторінкою тих установ та їх правним улеґалізуванням, стояла людина крайно консервативних поглядів, леґаліст австрійської школи, бувший віцепрезидент намісництва, Володимир Децикевич. І такі бралися за революційні методи мощення шляху українській культурі.

За всяку ціну добути Український Університет у Львові після упадку тайного університету взявся Митрополит Андрій Шептицький через оснування Богословської Академії у Львові. Леґально і явно істнуючий досі богословський виділ перетворив тепер митрополит Андрій у католицьку академічну школу, що мала згодом перемінитися в повний Приватний Український Католицький Університет у Львові. Користаючи з прав, прислугуючих Католицькій Церкві в Польщі на підставі конкордату, заложив митрополит Андрій 1928 року Греко-Католицьку Богословську Академію. Чотири роки пізніше додано до богословського виділу ще й фільософічний виділ, одначе катедр не обмежено тільки до предметів стисло звязаних з богословіям. Найшли в академії місце і катедри української мови, історії, археольоґії, антропольоґії, мистецтва, тощо, так, що фільософічний виділ скоро перетворився у правдивий фільософічний виділ середноевропейських університетів. Плянували вже утворити також окремий правничий виділ, а український шпиталь було в пляні дальше розбудовувати в клініки будучої медичної школи українського приватного католицького університету.

(Дальше буде).

НОВІ РЕКОРДИ

Нюйорська фірма „Сонарт Рекорд Корпорейшен" подала до відома, що вона збагатила лісту артистів, котрі рекордують свої твори виключно за посередництвом цеї фірми, ще одним іменем, а саме іменем Осипа Снігура, визначного скрипака й вчителя музики, що родився на східній Україні, в краю музики, штуки й поезії.

Обдарований з природи таланом до скрипки, гр. Снігур розвинув його серіозними й інтеліґентними студіями. По роках інтензивної праці, він найшов собі карієру як дириґент орхестри й композитор, перейшовши школу під кермою відомого маестра А. Сініґаліяна, котрий студіював під великим Леопольдом Авером, вчителем багатьох славних концертових скрипаків.

Маючи за собою много концертів і радіових виступів, гр. Снігур почав впроваджувати свої уклади багатих танців України, видаючи їх своїм власним коштом. Признаний за авторитетного експонента української танкової музики, гр. Снігур виступив з своєю орхестрою, зложеною з високоталановитих музиків, — між іншим на концерті на світовій виставі в Ню Йорку в 1940 році, де він грав на спеціяльній програмі Українського Дня Молоді.

Його дотеперішній вклад у багату музичну скарбницю України міститься в чотирьох альбомах, по двацять танців у кожному, виданих для вжитку орхестр. Шість з тих танців, спеціяльно вибраних, зарекордував Осип Снігур зо своєю орхестрою й випустив у світ з маркою Сонарта під назвами: Весела; Грай мені, скрипко; Не тепер; Бандура; Ганка й Новомодна. Всі вони — польки, за виїмком Бандури, що є жвавим вальсом.

РІКЕНБАКЕР ДО НЕ-ГОРОЖАН.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС. — Капітан Еді Рікенбакер, взиваючи робітників, щоб працювали у фабриках так, як борються вояки на фронті, зажадав теж від тих, що не є горожанами і вживають американських привилеїв, щоб зараз вибрали перші папери і працювали ревно для американської перемоги.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

WILKES-BARRE, PA. — The St. John Baptist Society, Br. 223, will hold a monthly meeting Sunday, Feb. 7, 1943, at St. Peter & Paul Ukrainian Church Hall, 635 N. River St., W.-B., PA., after High Mass. The Pres. Mr. John Onyschak urges all members to attend this meeting to appoint a new Rec. Sec. and some very important matters will be discused. The Fin. Sec. John Hrencecin urges that all members pay their monthly dues or they will be treated according to the constitution. — John Hrencecin, Fin. Sec.

ТАРЗАН, ч. 711. Небезпечний плян.

Державчи палку в простягненій руці, Джеґер вимахував нею довкола себе, аби не дати своїм противникам приступити до себе.

...Тільки Тарзан міг запобігти катастрофі, але Тарзан находився далеко, увязнений львами.

Він знав, що звірі будуть ждати, поки він не зійде з дерева, або не впаде з виснилення.

Потім у умі цього чоловіка, що добре знав джунґлі, зродився плян... очайдушний плян, котрий міг дати йому або свободу або скору смерть.